

'Deze jongeren hebben geen dromen'

De Tijd - Barbara Moens - 13 Feb. 2016

http://www.tijd.be/politiek_economie/belgie_brussel/Deze_jongeren_hebben_geen_dromen.9732378-3139.art?highlight=deze%20jongeren%20hebben%20geen%20dromen

Het Franstalige onderwijs in Brussel levert niet alleen een leger jonge werklozen, maar ook Syriëstrijders. Een verslag vanuit de Brusselse 'vuilbakscholen'.

Graffiti in de gang. Afbladderende verf. Meisjes met een strak gedrapeerde hoofdoek, jongens met een hoodie zo ver mogelijk over hun hoofd getrokken. Wachten op de bel doen de leerlingen op basis van afkomst: Congolees bij Congolees, Marokkaans bij Marokkaans. Autochtonen zijn er amper in het Anderlechtse Institut de la Providence. Een vuilbakschool, luidt de reputatie. De laatste kans, repliceert de school. Ze vangt jongeren op die elders aan de schoolpoort zijn gezet.

Florence Greiner doceert wiskunde via de kookpotten bij de vierdejaars sociaal werk. Als ze vraagt een recept voor zes personen naar vier om te rekenen, lijkt het alsof ze om een Chinese vertaling vraagt. **'Amper twee van de elf leerlingen kennen de tafels'**, zegt ze. Om meteen te relativiseren. 'In deze klas spijkeren we de zwakkere leerlingen bij. Sommigen zijn nieuw in België en konden amper schrijven.'

Een laatkomer legt uit dat haar peuter ziek was. 'Ze is niet de enige mama in de klas. De meesten zijn rond de twintig. Hun bagage maakt sommigen heel volwassen, maar aan de andere kant is hun wereld beperkt. Gisteren brachten we een bezoek aan de Grote Markt. Een boogscheut van onze school, maar de meesten waren er nog nooit geweest.'

Deze jongeren denken dat ze niets kunnen. Als iemand in ze gelooft, zullen ze ook in zichzelf geloven.

Het is soms slikken, geeft Greiner toe. **'Mijn vrienden verklaarden me gek. Waarom zocht ik geen school in Woluwe?'** Ik heb een hekel aan die inertie. Het is zoals het klimaat: het probleem is te groot om het individueel aan te pakken, maar dat betekent niet dat je geen verschil kunt maken. Ons eerste doel is die jongeren aan een diploma te helpen. Dan zullen ze het nog altijd moeilijk hebben op de arbeidsmarkt. Hun zelfvertrouwen is cruciaal. Die jongeren hebben geen dromen, ze denken dat ze niets kunnen. Als iemand in ze gelooft, zullen ze ook in zichzelf geloven. Dan zijn hun kansen groter.'

Teach for Belgium

Het zijn principes die Greiner niet zelf heeft bedacht. Ze volgde een opleiding bij Teach for Belgium, dat jonge leerkrachten opleidt om in sociaal zwakkere scholen les te geven. Het is een initiatief van Pierre Pirard, die jaren geleden een succesvolle carrière in het bedrijfsleven vaarwel zei om les te geven in een kansarme school in Molenbeek. Zijn verontwaardiging mondde uit in het boek: 'Vous n'êtes pas des élèves de merde' en in Teach for Belgium. 'Er is een verband tussen een zwakkere sociaal-economische achtergrond en minder goede schoolresultaten, maar dat verband hoeft er niet te zijn', zegt Pirard. 'Goed opgeleide leraars kunnen die tendens omkeren.'

Pirard waarschuwde in zijn boek voor het probleem van onderwijs en integratie. Sindsdien is de situatie geëscaleerd. Veel van de jongeren die vandaag in Syrië vechten, zaten op de Brusselse schoolbanken. 'Ons onderwijs levert talent noch burgers af', zei de politicoloog Bilal Benyaich over Brussel na de aanslagen in Parijs. Didier Gosuin, de Brusselse minister van Economie (DéFI, het vroegere FDF), sprak van een 'mislukking' van het Brusselse onderwijs. Daarbij is vooral het Franstalige onderwijs kop van Jut. Brusselse jongeren uit moeilijke wijken raken niet weg uit de spiraal van concentratiescholen, uitzichtloze diploma's en werkloosheid.

Over de kwaliteit van het Brusselse onderwijs bestaan geen aparte cijfers. De PISA-cijfers, die het onderwijs internationaal vergelijken, tonen een verband tussen de socio-economische achtergrond van leerlingen en hun studieresultaten. Het Franstalige onderwijs hanteert een schaal op basis van de sociaal-economische achtergrond van leerlingen, waarbij 1 een concentratieschool is en 20 een school van autochtone, welgestelde leerlingen. In Brussel scoort de helft van de scholen 1 tot 5 op die schaal. In Waals-Brabant en Namen geen enkele. 'We horen tot schaal 1', zegt Greiner. 'Maar als 0 zou bestaan, zou deze school daaronder vallen.'

FRANSTALIG SCOORT SLECHTER

- Vlaanderen telt 7 procent **schoolverlaters zonder diploma**. In Wallonië en Brussel zijn dat er respectievelijk 12,9 en 14,4 procent.
- In het Nederlandstalige onderwijs heeft 26 procent van de min-15-jarigen al eens **gedubbeld**, in het Franstalige onderwijs 45 procent.
- Het Nederlandstalige onderwijs geeft in het secundair onderwijs **per leerling jaarlijks 8.620 euro** uit. In het Franstalige onderwijs is dat 7.362 euro.
- In het Nederlandstalige onderwijs scoort 25 procent uitstekend op **wiskunde**, in het Franstalige onderwijs 12 procent.

Daarnaast zijn er aandachtspunten, zoals het hoge aantal schoolverlaters en het hoge aantal zittenblijvers. (zie inzet) Ook het absentisme tiert welig, al zijn daar geen specifieke cijfers over.

Hulpverlener

Van Anderlecht naar Schaarbeek. De school Sainte-Marie la Sagesse ligt verstopt aan de Haachtsesteenweg. Hier zitten leerlingen van 24 verschillende nationaliteiten, vertelt directeur Pascal Novak. Hij staat open voor een gesprek - als het positief is. 'Dat ben ik ook. Je houdt deze job niet vol als je het glas niet halfvol ziet. Ik ben soms psycholoog, soms hulpverlener en soms directeur. Ik weet niet in welke volgorde.'

Pas op het einde van het gesprek laat Novak het masker vallen. 'Het is soms moeilijk om positief te blijven. Dan word ik kwaad over de onrechtvaardigheid. Sommige leerlingen krijgen 's ochtends niet te eten. Ouders zitten soms in noodsituaties. Als ik hen ontvang, is dat altijd de olifant in de kamer. Ik leef goed, terwijl zij veel miserie hebben.'

De gevolgen voor het onderwijs laten zich raden. 'We volgen in theorie hetzelfde lesplan als andere scholen, maar natuurlijk is het moeilijker om de eindtermen te halen. We geven leerlingen geen 15 huistaken, want hun thuissituatie laat dat niet toe. We passen het leerplan toe in de mate dat het lukt.'

Andere directeurs spuien mist als de kwaliteit van het onderwijs ter sprake komt. Er is maar één officieel antwoord: alle scholen hanteren hetzelfde programma. Dat het niet altijd haalbaar is om dat uit te voeren, wil bijna niemand on the record gezegd hebben. De inspectie leest mee.

Killian Simon, leerkracht in het Institut Marius Renard in Anderlecht, is een uitzondering. 'Het is vaak onmogelijk om het hele programma te geven. Er komen constant nieuwe leerlingen bij, terwijl er ook veel leerlingen afwezig zijn. Dat is niet altijd een gebrek aan motivatie. Soms steunt het hele gezin op wat zo'n jongen verdient of wat het meisje in het huishouden doet.'

'Soms vraag ik me af waar we mee bezig zijn', zegt een andere directeur die anoniem wil blijven. 'We sturen jongeren een drietalige, hoogopgeleide arbeidsmarkt op, terwijl ze erbarmelijk Frans spreken, weinig weten en een gebrek aan zelfvertrouwen hebben. Vervolgens spreken we schande omdat de werkloosheid en de criminaliteit bij allochtonen zo hoog zijn.'

Veel Franstalige scholen hebben een slechte reputatie, ook bij migrantenfamilies. Sommigen houden hun kinderen bewust weg. De ouders van Abdelhamid Abaaoud, die deelnam aan de aanslagen in Parijs, stuurden hun zoon bewust naar het chique Collège Saint-Pierre in Ukkel. Abaaoud bleef er amper een jaar.

'De sociale mix in het Franstalige onderwijs werkt niet', zegt Dirk Jacobs, onderwijs-socioloog aan de Université Libre de Bruxelles (ULB). 'Sommige scholen starten

met 600 leerlingen en eindigen met 150. Daarna kloppen ze zichzelf op de borst omdat hun alumni doorstuderden, maar ze nemen geen verantwoordelijkheid voor hun leerlingen.'

Kloof

In theorie is er een vrije inschrijving, maar in de praktijk is de kloof groot. De vzw 'Info des Jeunes' filmde met een verborgen camera hoe allochtone ouders hun kind in een eliteschool inschreven. Was de school wel geschikt voor hen? Konden ze de hoge schoolkosten betalen? 'Het is gemakkelijk om sociaal zwakkere ouders te laten voelen dat ze niet gewenst zijn', zegt Chantal Massaer van Info des Jeunes. 'Laat hen rechtstaan terwijl andere ouders een stoel krijgen. Vraag hen bij elk bezoek om een ander document of toon de dure schoolfactuur.'

Steeds meer ouders kiezen voor het Nederlandstalige onderwijs. 'Natuurlijk is het erger in het Franstalige onderwijs', zegt een jeugdwerker die zowel met Franstalige als met Nederlandstalige scholen werkt. 'Je ziet het aan de infrastructuur en aan de mentaliteit. In veel Franstalige scholen heerst gelatenheid, in de Nederlandstalige wordt gevochten om er het beste te maken.'

Nederlandstalig

Jacobs heeft de PISA-resultaten voor het Franstalige en het Nederlandstalige onderwijs naast elkaar gelegd. 'Zelfs in scholen met dezelfde samenstelling scoort het Nederlandstalige onderwijs beter', zegt hij. 'Zowel qua onderwijskwaliteit als qua gedrag. Het is geen toeval dat Brusselse ouders naar het Nederlandstalige onderwijs trekken.'

'Het Nederlandstalige onderwijs in Brussel geniet een betere reputatie, maar de problemen zijn gelijkaardig', zegt Pirard. 'Dat is logisch: de scholen bevinden zich in dezelfde wijken. Onze onderwijsfinanciering ligt boven het OESO-gemiddelde. Het is niet zozeer een kwestie van meer geld, we moeten het geld beter besteden.'

MEDIAFIN

Het gebrek aan samenwerking tussen de gemeenschappen in Brussel krijgt kritiek. De zwartepiet voor het plaatsgebrek wordt te vaak doorgeschoven. Maar de vrije markt heeft ook een voordeel: ze wakkert de concurrentie aan. 'De struisvogelpolitiek in het Franstalige onderwijs is voorbij', zegt onderwijs econoom Jean Hindriks (UCL). 'De Franstalige onderwijsministers kregen het ene slechte PISA-resultaat na het andere. Franstaligen trekken massaal naar het Nederlandstalige onderwijs. Die signalen waren niet meer te negeren.'

De Franstalige minister van Onderwijs Joëlle Milquet (cdH) timmert aan haar Pact d'Excellence om het niveau van het Franstalige onderwijs op te krikken. Rond

Pasen wil ze knopen doorhakken. Ze krijgt in de Franstalige publieke opinie het voordeel van de twijfel. 'De tijd van de taboes is eindelijk voorbij', zegt Jacobs. 'De Franstalige politici moesten hun discours veranderen. Dit wordt politiek serieus genomen.'

Ook Pirard heeft hoop. 'Ik hoop dat Teach for Belgium overbodig wordt dankzij een sociale mix en een opgeleid lerarenkorps', zegt hij. 'Als jongeren het gevoel hebben dat ze aan de foute kant van de maatschappij staan, zoeken ze hun identiteit elders. De ongelijkheid in het Brusselse onderwijs is een potentiële bron van radicalisering. Victor Hugo zei het al: een school bouwen, is een gevangenis sluiten.'

** De ongelijkheid in het onderwijs is een potentiële bron van radicalisering. Victor Hugo zei het al: een school bouwen is een gevangenis sluiten.*

Pierre Pirard - initiatiefnemer teach for belgium

** Deze jongeren denken dat ze niets kunnen. Als iemand in ze gelooft, zullen ze ook in zichzelf geloven.*

Florence Grenier - Leerkracht Wiskunde

** Ik ben soms psycholoog, soms hulpverlener en soms directeur. Ik weet niet precies in welke volgorde.*

Pascal Novak - directeur